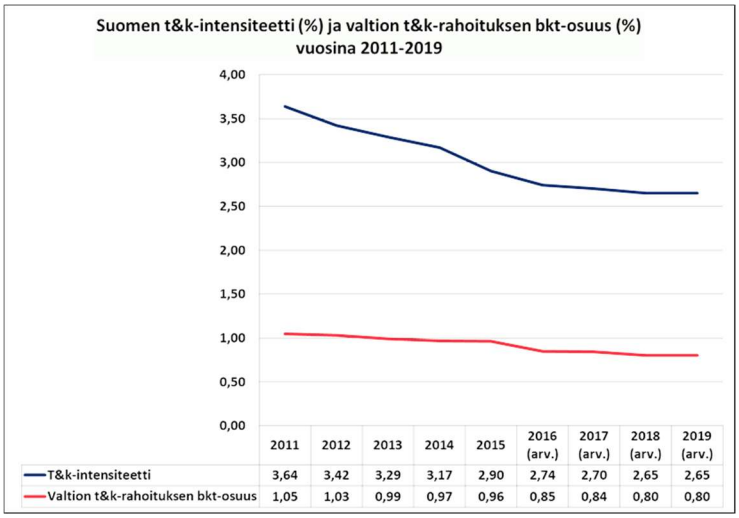
Eduskunta
Työ- ja elinkeinojaosto

Asia: HE 123/2018 vp

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan tukemisen haasteet ja kehittämiskohteet sekä vuoden 2019 valtion talousarvioehdotuksen uudet toimet ja niiden vaikutukset

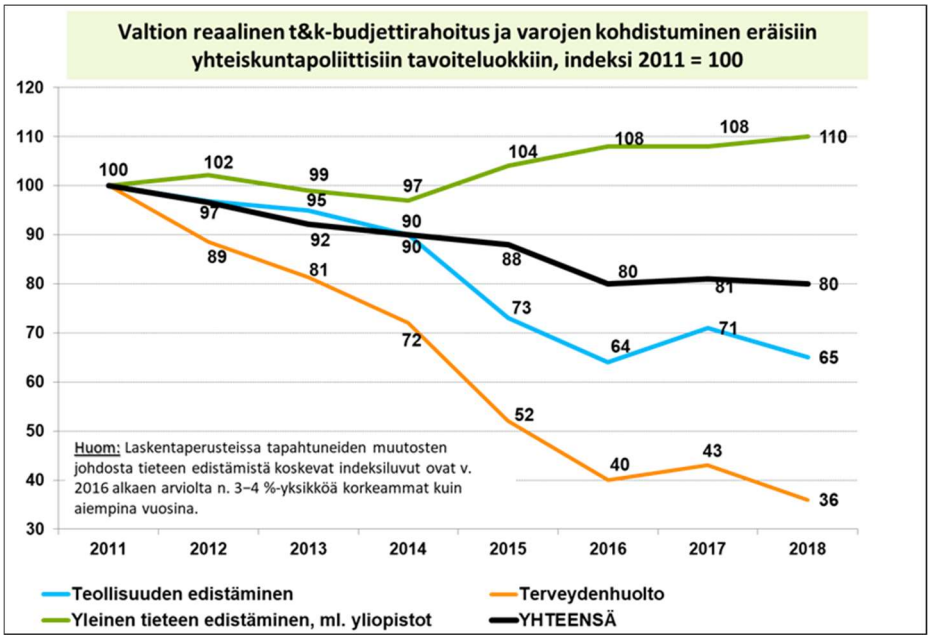
Meneillään oleva elinkeinorakenteen murros ja uudistuminen edellyttävät vahvaa panostusta tki-toimintaan sekä julkiselta että yksityiseltä sektorilta. Suomen asema tki-intensiivisenä maana on tilastojen valossa merkittävästi heikentynyt viime vuosikymmenenä ja yritysten panostukset tki-toimintaan ovat jääneet jälkeen verrokkimaista. Suomen tki-panostukset olivat huippuvuosina (2009) 3,75 % BKT:sta, kun ne vuonna 2017 olivat yhteensä 2,7 % BKT:sta.

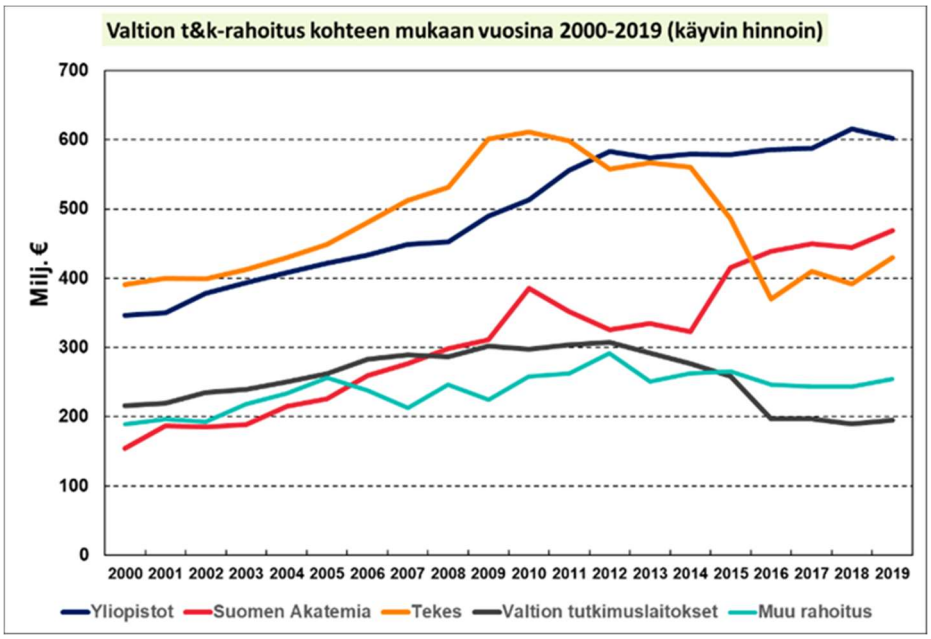
	2011	2012	2013	2014	2015	2016 (arv.)	2017 (arv.)	2018 (arv.)	2019 (arv.)
T&k-intensiteetti	3,64	3,42	3,29	3,17	2,90	2,74	2,70	2,65	2,65
Valtion t&k-rahoituksen bkt-osuus	1,05	1,03	0,99	0,97	0,96	0,85	0,84	0,80	0,80

Kuva 1. T&K-menot suhteessa bruttokansantuotteeseen ja valtion rahoituksen osuus.
Lähde: Suomen virallinen tilasto (SVT): Tutkimus- ja kehittämistoiminta [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-6206. 2016. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 1.10.2018].
Saantitapa: http://www.stat.fi/til/tkke/2016/tkke_2016_2017-10-26_tie_001_fi.html

Vuosien 2019-2022 julkisen talouden suunnitelmassa (JTS) yritysten tukemiseen suunnattu tki-rahoitus on lasku-uralla. Suomessa on pidetty huolta perustutkimuksen rahoituksen tasosta. Perustutkimus ei kuitenkaan edistä talouskasvua ilman tutkimuksen soveltamista käytäntöön. Business Finlandin avustusvaltuudet vuonna 2018 ovat reaalisesti 43 % pienemmät kuin vuonna 2011 (käyvin hinnoin 175 milj. euroa, 36%) (kuva 5). Lainavaltuuksia ml. kasvumoottoreiden pääomalainat on lisätty vuosien 2011-2018 aikana 84 milj. euroa. Avustusleikkaukset ovat kohdistuneet pääosin suuriin yrityksiin ja julkiseen tutkimukseen ja ne ovat vähentäneet erityisesti uutta liiketoimintaa synnyttävää yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyötä. Esimerkiksi sektoritutkimuslaitosten ulkopuolisen rahoituksen osalta kotimaisten yritysten rahoitus on laskenut merkittävästi. Suomalaiset yritykset hyödyntävät tutkimustuloksia heikommin kuin aiemmin. Business Finlandin rahoituksen lainapainotteisuuden kasvu ei tue pitkäjänteistä ja radikaaleihin uudistuksiin tähtäävää tki-toimintaa eikä elinkeinoelämän ja tutkimuksen yhteistyötä.

Kuva 2. Valtion t&k-budjettirahoitus yhteiskuntapoliittisen tavoitteen mukaan
Lähde: ks. kuva 1

Kuva 3. Valtion t&k-rahoitus organisaatioittain.
Lähde: ks. kuva 1

Yritysten t&k-menot ovat vähentyneet 2009 – 2017 reaalisesti 28 %. Yritykset keskittyvät jo olemassa olevien tuotteiden ja liiketoiminnan parantamiseen ja panostavat vähemmän tki-toimintaan. European Innovation Scoreboard 2018[1] mukaan uusien innovaatioiden osuus yrityksien liikevaihdosta Suomessa on laskenut 16%:sta (2011) 7 %:iin (2015). Suomi voi kilpailla kansainvälisesti ja olla houkutteleva kumppani vain, jos maassa on paljon laadukasta tki-toimintaa ja yhteistyötä tukevia kehitysympäristöjä. OECD:n maa-arvioinnin

[1] https://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards_en

perusteella tutkimus- ja innovaatiojärjestelmämme pullonkaulat ovat mm. vähäiset kannusteet yritysten innovatiiviseen uudistumiseen, tutkimuksen sisällöllinen suuntautuminen hyödyntämisen kannalta epäoptimaalisella tavalla sekä tutkimuksen ja yritysten yhteistyöalustojen puute. Hallitus esittää vuoden 2019 talousarvioesityksessä korjausliikettä, jolla lisätään tki-rahoitusta erityisesti elinkeinoelämän kannalta relevanttiin tutkimukseen sekä yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyöhön. Esitys on tärkeä, mutta ei yksinään riittävä innovaatioperustaisen kasvun ja tulevan kilpailukyvyn turvaamiseksi. Merkittäviä lisäpanostuksia tarvitaan myös tulevina vuosina.

OECD:n Suomen tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän toimivuudesta antamien suositusten johdosta tehdyt toimet

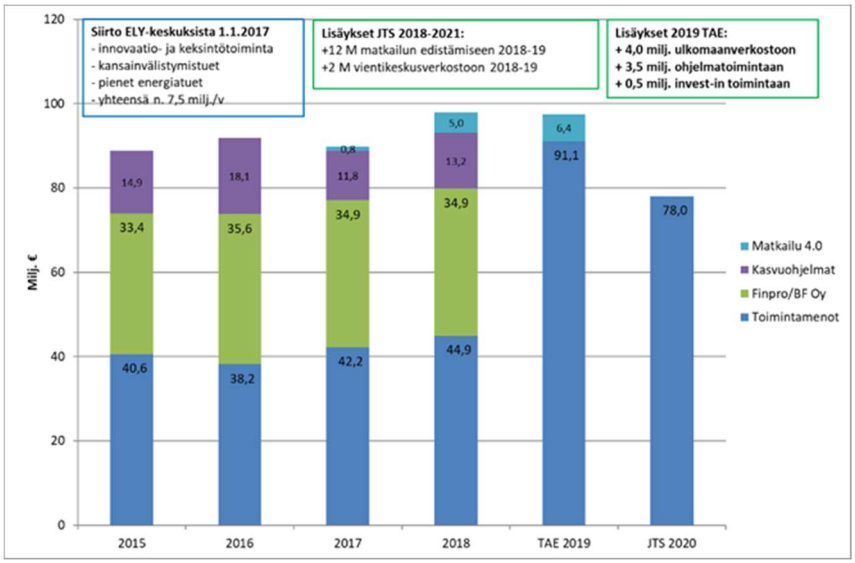
1. **Yritysten tuottavuuden ja innovatiivisuuden edistäminen**
   - Tutkimus- ja innovaationeuvoston visio sisältää tavoitteen, että Suomi on vuonna 2030 vetovoimaisin ja osaavin kokeilu- ja innovaatioympäristö ja t&k-menot nousevat tasolle 4%/BKT.
   - Finpron ja Tekesin yhdistäminen Business Finlandiksi: tavoitteena on tukea kansainvälistä liiketoimintaa kehittäviä yrityksiä ja liiketoimintaverkostoja aiempaa monipuolisemmilla palveluilla (tki-rahoitus, kansainvälistymispalvelut, kumppaniverkostot)
   - Pk-yritysten viennin edistämiseksi Finnvera Oyj on tuonut vuosina 2016-2018 markkinoille kolme uutta vienninrahoitustuotetta (vekselitakuu, laskusaatavatakuu ja vientisaatavaluotto).
   - Päätökset t&k-rahoituksen lisäämisestä kehysriihessä 2017 ja budjettiriihessä 2018.
   - Business Finlandin Kasvumoottori-rahoituksen käynnistäminen. Uusi kumppanuusmalli tavoittelee miljardiluokan liiketoimintaa. Rahoitus kohdistuu yrityksille, joiden toiminnan tavoitteena on vauhdittaa teollisuuden uudistumista, kilpailukykyä ja ekosysteemien kehittymistä laajasti (esim. alustatalousyritykset). Kiinnostus uutta rahoitusmalia kohtaan on ollut merkittävää, mutta mallin toimivuutta ja vaikuttavuutta ei vielä pysty arvioimaan.
   - Innovatiivisten ja kestävien julkisten hankintojen osaamiskeskus KEINO aloitti toimintansa 3/2018.
2. **Julkisten panostusten lisääminen tärkeisiin mahdollistaviin teknologioihin ja soveltavaan tutkimukseen**
   - Business Finlandin ohjelmakokonaisuus digitalisaation edistämiseen (Tekoäly, AR/VR, IoT, 5G)
   - Lisärahoitus Business Finlandille soveltavaan tutkimukseen ja yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyöhön sekä VTT:lle (budjettiriihi 2018)
   - Tekoälyohjelma ja Suomen tekoälyaika –raportti, joka esittää kahdeksan avainta, joilla Suomi viedään tekoälyaikaan
3. **Ulkomaisten sijoitusten ja t&k:n kansainvälistymisen lisääminen sekä tutkimuksessa että elinkeinoelämässä**
   - Valtioneuvoston Talent Boost –Kasvua kansainvälisistä osaajista toimenpideohjelma
   - Business Finland invest in –toiminta ulkomaalaisten investointien houkutteluun Suomeen, linkittyminen vahvemmin kansalliseen innovaatiotoimintaan ja ekosysteemeihin (Business Finlandin integraation kautta).
   - Start-up -oleskelulupa, jonka avulla kasvuyrittäjän maahantulo nopeutuu.
   - VTT:lle myönnetty 15 milj. euroa 2018 I LTA:ssa uuden teknologian siirtorahaston perustamiseen yhdessä Euroopan investointirahaston (50 %) kanssa.
   - Business Finland Venture Capital Oy perusti 2017 yhdessä Euroopan investointirahaston (EIR) kanssa uuden 30 milj. euron rahaston (European Angels Fund-Finland) joka sijoittaa yhdessä (50/50) bisnesenkeleiden kanssa alkuvaiheen suomalaisiin start-up yrityksiin. EIR:n osuus rahastosta on 15 milj. euroa. EIR hallinnoi rahastoa.
   - Teollisuussijoitus (TESI) ja Euroopan investointipankki (EIP) tekivät sopimuksen elokuussa 2018 100 milj. euron rahoitusohjelmasta innovatiivisten pk-yritysten ja mid-cap-yritysten kasvun tukemiseen. Puolet ohjelman varoista tulee EIP:ltä. Rahoituskierroksilla edellytetään vähintään 50

% yksityistä pääomaa, joten ohjelmalla kanavoidaan vähintään 200 milj. euroa innovatiivisten pk-yritysten ja mid-cap yritysten kasvuun. TESI hallinnoi ohjelmaa.
- Euroopan strategisten investointien rahaston (ESIR) rahoitusta on kanavoitu Suomeen yhteensä 2 miljardia euroa noin 30 hankkeeseen (tilanne 7/2018). Kaiken kaikkiaan ESIR-rahoituksen avulla käynnistettävien lisäinvestointien määräksi arvioidaan 7,6 mrd euroa.

4. **Innovaatiotoimintaa ja yrittäjyyttä tukevien perusedellytysten säilyttäminen ja parantaminen**
   - BF-asiakkuudenhoitomallin kehittäminen, Tempo-rahoitus, innovaatioseteli, start up –viisumi.
   - Yritysrahoitusta parantavia toimia (mm. KRR III, Finnveran juniorilainat, EU-rahoitusta parantavat hankkeet).
   - Yrittäjyyden selvityshenkilöt Jussi Järventaus ja Henrietta Kekäläinen jättävät raporttinsa lokakuun alussa.

Business Finlandin rahoituksen kehitys

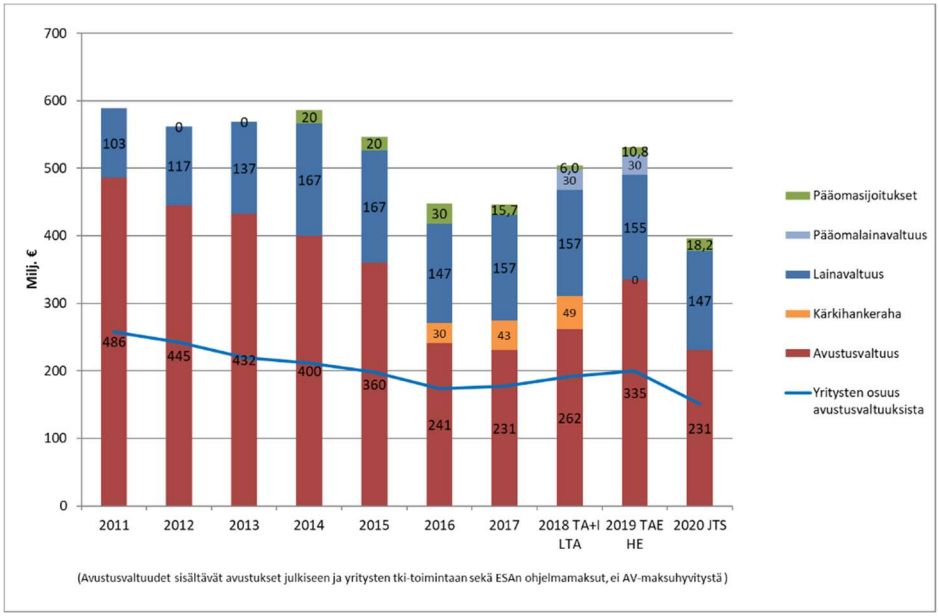
Tekesin ja Finpron yhdistämisen seurauksena muodostettu Business Finland aloitti toimintansa 1.1.2018. Business Finlandin toimintamenoihin on yhdistetty Tekesin toimintamenot ja Finpron valtionavustus. Vuoden 2019 talousarvioesityksessä toimintamenoihin on sisällytetty myös ns. Team Finland –kasvuohjelmarahoitus. Tehokkuutta ja vaikuttavuutta haettiin jo vuonna 2017 yhdistämällä Tekesin ja Finpron ohjelmatoiminnot, joissa toteutetaan merkittävä osa Business Finlandin proaktiivisesta toiminnasta kansainvälisten innovaatio- ja liiketoimintamahdollisuuksien kannalta tärkeissä teemoissa.

Kuva 4. Business Finlandin toimintamenot (milj. euroa)
Lähteet: Valtion talousarvio- ja kehystietojärjestelmä (Buketti), Tekesin tilinpäätökset 2011-2017, TEM:n avustuspäätökset kasvuohjelmille ja Finpro Oy:lle 2015 – 2018

Muutokset Business Finlandin toimintamenoissa PMI Sipilän hallituskaudella:
- Kevään 2017 kehysriihen lisäykset
  - 12 milj. euroa matkailun edistämiseen 2018-2019
  - 2 milj. euroa vientikeskusverkoston vahvistamiseen 2018-2019
- **Budjettiriihi 2018: Hallitus esittää 8 milj. euron lisäyksiä:**
  - **4 milj. ulkomaanverkoston vahvistamiseen**
  - **3,5 milj. ohjelmatoimintaan**
  - **0,5 milj. invest-in –toimintaan**

- Lisärahoituksella Business Finland pystyy vahvistamaan Business Finland uudistuksen tavoitteiden mukaisesti vientiä, kansainvälistymistä ja Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja lisääviä ohjelmapalveluja erityisesti kansainvälisillä kohdemarkkinoilla. Monialaisen tki-yhteistyön käynnistäminen ja liiketoimintaverkostojen kytkeytyminen kansainvälisesti edellyttävät myös riittävää asiantuntijapanosta kotimaassa ja ulkomailla.

Kuva 5. Business Finlandin avustus- ja lainavaltuudet, kärkihankerahoitus, pääomalainat kasvumoottoreille sekä pääomasijoitukset Business Finland VC:lle (milj. euroa)
Lähde: Valtion talousarvio- ja kehystietojärjestelmä (Buketti), Tekesin tilinpäätökset 2011-2017

Muutokset Business Finlandin rahoitukseen PMI Sipilän hallituskaudella:

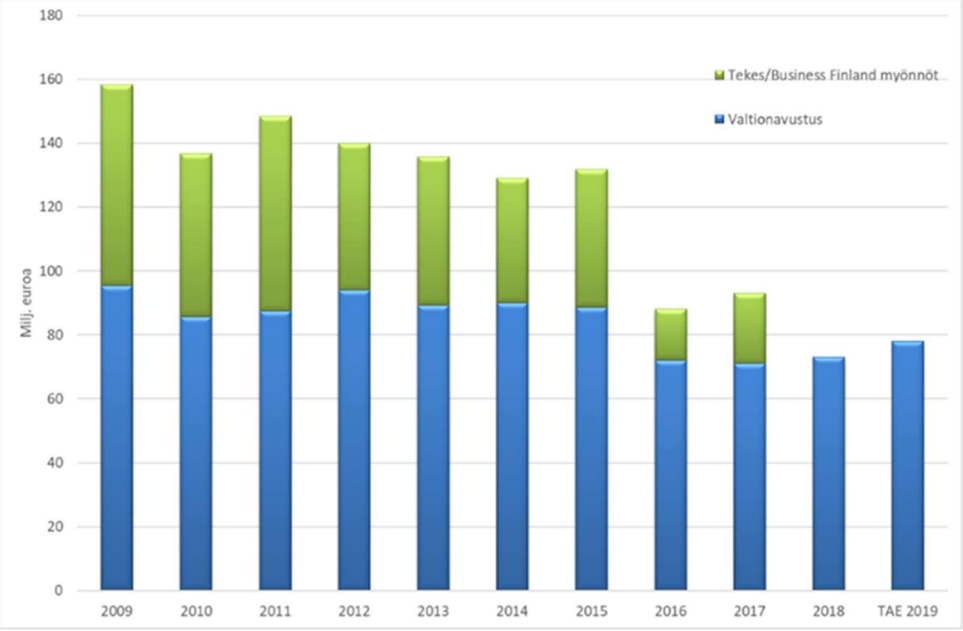
- Budjettiriihi 2015:
  - 2016 lähtien vähennys 130 milj./vuosi (momentti 32.20.40)
  - kärkihankelisäykset +132 milj. 2016-2018 (momentti 32.20.43)
- Kevään 2017 kehysriihen lisäykset 78 milj. 2018-2019:
  - 35M+35M innovaatiosetelit, Team Finland Explorer, kasvumoottoreiden tuki (32.20.40)
  - 4M + 4M innovatiivisten julkisten hankintojen kannusteeksi (32.20.40)
  - 30M + 30M pääomalaina kasvumoottoreille (32.20.87)

- **Vuoden 2019 talousarvioesitys:**
  - **Hallitus esittää 69 M lisäystä tki-toiminnan tukemiseen momentille 32.20.40 kannustamaan yritysten ja tutkimusorganisaatioiden monialaista t&k&i-yhteistyötä sekä soveltavaa tutkimusta Suomen talouden kannalta merkittävillä kasvualoilla.**
  - Suomen kaipaaman rakennemuutoksen ytimeksi tarvittavat uudet liiketoimintaverkostot edellyttävät ”veturiyritysten” merkittävää panosta. Suuret yritykset arvostavat korkeatasoista, riittävän monialaista ja pitkäjänteistä soveltavan tutkimuksen panostusta, jolla varmistetaan, että Suomeen kehittyy vahvoja tutkimusryhmiä elinkeinoelämän uudistumisen kannalta relevanteilla osaamisalueilla. Soveltavan tutkimuksen riittävällä julkisella rahoituksella myös kannustetaan suuria yrityksiä pitämään T&K-toiminta Suomessa sekä tuomaan T&K-toimintaa Suomeen, mikä hyödyttää laajasti yhteistyössä mukana olevia pk-yrityksiä.

- Rahoituksessa hyödynnetään uudistettuja rahoitusmalleja, joilla nopeutetaan tulosten hyödyntämistä yritysten liiketoiminnassa. Business Finlandin 2018 alussa uudistuneiden tutkimusrahoituspalvelujen kehittämisessä on hyödynnetty kärkihankerahoituksella toteutettujen kokeilujen oppeja. Mallissa tutkimusorganisaatiot ja yritykset tekevät tiivistä yhteistyötä ongelman ratkaisuun, jolle on kysyntää laajasti kansainvälisillä markkinoilla. Yritykset vievät soveltavan tutkimuksen tuloksia eteenpäin omissa rinnakkaisissa kehityshankkeissa. Tämä nopeuttaa tutkimustulosten kaupallista hyödyntämistä ja tehostaa siten tutkimusrahoituksen vaikuttavuutta. Hankkeet tukevat erityisesti pk- ja midcap-yritysten liiketoiminnan kehittämistä.

VTT:n rahoituksen kehitys

VTT:n tutkimusrahoituksen kehitys on viime vuosina ollut laskusuuntainen johtuen sekä valtion tki-rahoituksen leikkauksista että kotimaisen yksityisen sektorin kysynnän hiipumisesta. Kotimaisen julkisen rahoituksen vähennykset ovat 64 milj. euroa (2009-2017), josta VTT:lle myönnetyn valtionavustuksen osuus on 23 milj. euroa ja Business Finlandin kautta tulevan kilpaillun rahoituksen osuus 41 milj. euroa. Kaikkiaan VTT:n kokonaistuotoista valtionavustuksen ja Business Finlandin rahoituksen osuus on pudonnut alle 50 prosentin.
VTT:llä on merkittävä rooli suomalaisten pk-yritysten verkottamisessa EU:n tki-ohjelmiin. VTT käyttää valtionavustusta EU-tki-rahoituksen kansallisena vastinrahoituksena, jolloin valtionavustuksen väheneminen heikentää myös VTT:n mahdollisuuksia osallistua EU-hankkeisiin. VTT:n henkilöstön vähennys on ollut 660 htv (2009-2017). VTT:n roolista ja voimavarojen riittävyydestä elinkeinoelämää palvelevassa tki-toiminnassa on parhaillaan erillinen arviointi, jonka tulokset julkaistaan loppuvuodesta.

Kuva 6. VTT:n kotimaisen julkisen rahoituksen kehitys 2009-2019
Lähde: VTT sekä Valtion talousarvio- ja kehystietojärjestelmä (Buketti)

VTT:n rahoituskehityksen kääntämiseksi kasvuun hallitus on esittänyt seuraavia lisäyksiä:

- JTS2019-2022:
  - 13,5 milj. euron valtuus ja määrärahat vuosille 2019 – 2022 FiR1 koereaktorin alasajon lisäkustannuksiin (mom. 32.20.41)

- 2018 I lisätalousarviossa:
    - 15 milj. euroa VTT:n yhteyteen perustettavan teknologiansiirtorahaston perustamiseen (mom. 32.01.88) yhdessä **Euroopan investointipankin** ja yksityisten sijoittajien kanssa. Rahaston tavoiteltava koko on 40 M€. Rahasto voi sijoittaa sekä VTT:stä että korkeakouluista lähteviin yrityksiin.

- **Vuoden 2019 talousarvioesitys:**
    - Hallitus esittää 7 milj. euron lisäystä VTT:n valtionavustukseen strategisen tutkimuksen vahvistamiseksi (mom. 32.20.49.). VTT:llä on tärkeä rooli osaamisen siirtämisessä tutkimuksesta elinkeinoelämän hyödynnettäväksi ja siten toimialojen uudistamisessa. VTT:llä tulee olla myös riittävät resurssit (vastinrahoitus) osallistuakseen EU-hankkeisiin ja Business Finland rahoittamiin yhteistyöhankkeisiin. VTT:n lisärahoituksen vaikuttavuus varmistetaan kohdistamalla se tutkimus-, teknologia-, ja innovaatio-osaamisen kehittämiseen ja Suomen uudistumisen ja kasvun tukemiseen VTT:n tunnistamilla kasvun alueilla. Myönnettyä lisärahoitusta käytetään myös EU-hankkeiden vastinrahoitukseen.

Yritysten kansainvälistymispalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet

Nykytila

Kansainvälistyminen on yrityksille keskeinen kasvun väylä. Suomessa yritysten kansainvälistymispalveluita ja -rahoitusta on tarjolla useasta lähteestä. Järjestelmää on pyritty viime vuosina yksinkertaistamaan ja tehostamaan. Merkittävin uudistus on Finpron ja Tekesin yhdistäminen Business Finlandiksi vuoden 2018 alussa. Uudistus tukee pääministeri Juha Sipilän hallituksen tavoitteita kaksinkertaistaa pk-yritysten vienti vuoteen 2020 mennessä, yksinkertaistaa yrityspalvelujärjestelmää, kansainvälistää innovaatiojärjestelmää sekä tukea maakuntauudistusta vahvalla valtakunnallisella yritysten kasvua ja kansainvälistymistä tukevalla toimijalla.

<u>Business Finland</u>

Business Finland -kokonaisuuteen on koottu innovaatiorahoituksen, kansainvälistymisen ja viennin edistämisen, Suomeen suuntautuvien ulkomaisten investointien sekä matkailun edistämisen palvelut. Yrityksen kansainvälistymistä tuetaan vahvasti palveluprosessin kaikissa vaiheissa. Yhdistymisen tavoitteena oli luoda paremmat edellytykset henkilöresurssien kohdentamiselle painotetusti operatiiviseen asiakasrajapintaan ja ulkomaantoimintoihin sekä luoda vahvemmat edellytykset palvella laajempaa kansainvälistymällä kasvua hakevien yritysten joukkoa entistä kattavammalla ja saumattomalla palvelukokonaisuudella. Innovaatiorahoituksella on selvä vaikutus yritysten kansainväliseen menestykseen. Rahoitetuissa pk-yrityksissä sekä vienti että liikevaihto ovat kasvaneet 35 prosenttia vuosina 2013–2016. Muut teollisuus- ja palvelualojen pk-yritykset kasvattivat liikevaihtoaan 4 prosenttia samana aikana.[2]

Yksi BF-uudistuksen tärkeimmistä tavoitteista oli ulkomaanverkoston kasvattaminen. Syyskuun 2018 alussa ulkomaanverkoston henkilöstön lukumäärä oli 110. TEM on asettanut pitkän aikavälin tavoitteeksi vahvistaa ulkomaanverkostoa 100 HTV:llä. Vuoden 2019 loppuun mennessä Business Finlandin tavoitteena on lisätä 25 henkilöä ulkomaanverkostoon erityisesti Suomen lähimarkkinoilla ja Euroopassa.

[2] https://team.finland.fi/artikkeli/-/asset_publisher/vienti-ja-liikevaihto-lisaantyivat-35-business-finlandin-rahoittamissa-pk-yrityksissa

Team Finland –verkosto ja ohjaus

Team Finland -verkosto kokoaa yhteen kaikki julkisesti rahoitetut kansainvälistymispalvelut. Verkoston toimijoiden palvelut kattavat neuvontaa ja koulutusta, rahoitusta, markkinatietoa, verkostoja ja yhteyksiä ulkomailta. Team Finland -verkoston operatiivinen koordinaatiovastuu siirtyi vuoden 2018 alussa työ- ja elinkeinoministeriöltä Business Finlandille. Kehitystyötä tehdään Team Finland -johtoryhmän ohjauksessa. Siinä ovat edustettuina keskeiset Team Finland -toimijat ja sidosryhmät, ml. elinkeinoelämän järjestöt.

Team Finland –verkoston palveluja ulkomailla täydentää ulkoministeriö, jonka palveluihin kuuluu yhteyksien luominen, tietopalvelut, neuvonta sekä ongelmien ratkaisu mm. kaupanestekysymyksissä. Ulkomaanverkoston resursseja vahvistaa osaltaan ulkoministeriön Team Finland-erityisasiantuntijat, joiden rahoitusta hallitus päätti jatkaa kevään kehysriihessä vuoteen 2019 saakka (lukumäärä kasvoi seitsemään). Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö on perustanut Team Finland Knowledge –verkoston, jonka 4+4 asiantuntijaa asettuvat vuosina 2018 ja 2019 tiede- ja korkeakoulukentän sekä koulutusviennin kannalta keskeisiin kohdemaihin. Budjettiriihessä hallitus päätti esittää määrärahaa kahden Team Finland-elintarvikeviennin asiantuntijan noin kahden vuoden rahoitukseen. Washingtoniin kohdennetaan lisäksi asiantuntija kolmeksi vuodeksi edistämään suomalaisia hankintoja ja yhteistyömahdollisuuksia Maailmanpankkiryhmässä.

Kasvuohjelmat

Team Finland -kasvuohjelmatoiminnalla on tuettu erityisesti pk-yritysten vientiä ja kansainvälistymistä, kytkeytymistä globaaleihin arvoverkostoihin sekä edistetty yritysten yhteisiä tarjoamia, joilla on saavutettu suurempaa vaikuttavuutta kohdemarkkinoilla. Kasvuohjelmissa oli vuonna 2017 mukana yhteensä 1400 yritystä. Kasvuohjelmatoimintaan on kohdistettu valtionavustusta vuosille 2014-2018 yhteensä 74,1 miljoonaa euroa. Näistä 9 miljoonaa on kohdistettu yritysten kansainvälistymistä tukeviin messuavustuksiin vuosina 2016-2018. Kasvuohjelmatoimintaan käytettävissä olevaa rahoitusta on vuonna 2018 yhteensä 17 miljoonaa euroa ja vuonna 2019 yhteensä 8 miljoonaa euroa. Vuoden 2018 aikana Business Finlandin ohjelmatoiminta on organisoitu niin, että kasvuohjelmatoiminta ja pidemmän aikavälin kyvykkyyksien kehittämisen ohjelmatoiminta (ex-Tekes-ohjelmat) on integroitu laajemmiksi teemoittaisiksi ohjelmakokonaisuuksiksi (esim. Smart energy). Tavoitteena on tukea kansainvälistä liiketoimintaa kehittäviä yrityksiä aiempaa kattavammalla palveluvalikoimalla.

Business Finlandin lisäksi on muita tahoja, jotka ovat operoineet kasvuohjelmia: Geologian tutkimuskeskus vastaa Mining Finland –kasvuohjelmasta ja Opetushallitus koulutusviennin kasvuohjelmasta.

Alueellinen Team Finland yhteistyö kotimaassa

Suomessa jokaisessa maakunnassa toimii alueellinen Team Finland-yhteistyöryhmä, jonka koollekutsujana toimii ELY-keskuksen TF-koordinaattori. Koordinaattorien tehtävät on rakennettu yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön ja kumppanien kanssa. Sisällöt vaihtelevat maakuntien tarpeiden mukaisesti. Tehtävät liittyvät paikallisten yritysten kansainvälistymisvalmiuksien parantamiseen neuvonnan ja rahoituksen kautta. Maakuntauudistuksen edetessä Business Finlandista tulee valtakunnallinen yhteistyökumppani maakuntien elinkeinopalveluille, kehitysyhtiöille ja kaupungeille. Yhä suurempi osa palveluista tuotetaan digitaalisesti, mikä auttaa tuottamaan palveluita nykyistä laajemman yritysjoukon ulottuville.

Erillisrahoitus kansainvälistymistä tukeville yhteisöille

TEM myöntää erillisrahoitusta kansainvälistymistä tukeville yhteisöille, jotka ovat osa Team Finlandin verkostoa tai tekevät omalla vastuualueellaan merkittävää vienninedistämistyötä ja yritysten kansainvälistymisvalmiuksien kehittämistä. Vuosina 2017 ja 2018 avustuksia myönnettiin Suomalais-ruotsalaiselle kauppakamarille (390.000 e), Suomalais-venäläiselle kauppakamarille (870.000 e ja 890.000 e)), Saksalais-suomalaiselle

kauppakamarille (100.000 e), Viexpo-osuuskunnalle (310.000 e ja 360.000 e), Audiovisual Finland ry:lle (160.000 e /2017) ja Music Finland ry:lle (290.000 e) - yhteensä 2.120.000 euroa (2017) ja 2 030 000 euroa (2018). Suomalais-venäläinen kauppakamari on näistä merkittävin Team Finland -verkoston toimija, sillä vuonna 2016 sille siirrettiin Venäjän-vienninedistämistoiminnot, minkä yhteydessä sen saama rahoitus kasvoi, ja se siirtyi työ- ja elinkeinoministeriön tulosohjaukseen. Business Finland hoitaa Venäjällä innovaatioiden, investointien ja matkailun edistämisen toiminnot.

Finnvera

Finnveran asiakkaat ovat pääasiassa kasvavia pk- ja midcap-yrityksiä sekä suuryrityksiä, joilla on edellytyksiä menestyä kansallisilla ja kansainvälisillä markkinoilla. Finnvera tarjoaa asiakkailleen lainoja, takauksia sekä vienninrahoituspalveluja. Finnvera Oyj:n voimassa olevat vientitakuuvaltuudet ovat tällä hetkellä 27 mrd. euroa ja vientiluottojen rahoitusvaltuudet ja korontasausvaltuudet molemmat 22 mrd. euroa. Vienninrahoitusvaltuudet ovat perusteltuja Suomen myönteisen talouskehityksen kannalta. Suurten vientihankkeiden merkitys alihankintaverkoston työllisyyteen ja arvonlisään on varsin merkittävä syyskuussa julkistetun ETLAn tutkimuksen[3] mukaan. Hallitusohjelman mukaan vientirahoituksen kilpailukyvyn turvaamisella on varmistettu ja varmistetaan edelleen sitä, että suomalaiset vientiyritykset voivat saada rahoitusta vientiin samoilla ehdoilla kuin niiden kanssa kilpailevat ulkomaiset vientiyritykset. Valtuudet ovat perusteltuja myös siitä syystä, että pankkien mahdollisuudet rahoittaa kooltaan suuria ja takaisinmaksuajaltaan pitkiä vientiluottoja ovat olleet Basel III suosituksiin perustuvien pankkisäännösten takia aikaisempaa heikommat.

Pk-yritysten viennin edistämiseksi Finnvera Oyj on tuonut vuosina 2016-2018 markkinoille kolme uutta vienninrahoitustuotetta. Tuotteiden tavoitteena on parantaa pienten vientikauppojen rahoitusta (alle 2 milj. euroa). Mainitut rahoitustuotteet ovat vekselitakuu, laskusaatavatakuu ja vientisaatavaluotto. Lisäksi Finnvera Oyj ja kauppakamarit ovat yhdessä pankkien ja luottovakuuttajien kanssa käynnistäneet valtakunnallisen pk-yritysten vientiosaamisen parantamiseen tähtäävän rahoituskiertueen. Valituille kasvaville ja kansainvälistyville pk-yrityksille jaetaan tietoa asiasta yli 15 aluetilaisuudessa. Kiertue on käynnistynyt 26.9.2018 Jyväskylästä, ja se kattaa kevääseen 2019 mennessä kaikki keskeiset kasvukeskukset Suomessa.

Pääomasijoitustoiminta

Tekes VC/BF VC perustivat 2017 yhdessä Euroopan investointirahaston (EIR) kanssa uuden 30 milj. euron rahaston (European Angels Fund-Finland) joka sijoittaa yhdessä (50/50) bisnesenkeleiden kanssa alkuvaiheen suomalaisiin start-up yrityksiin. EIR:n osuus rahastosta on 15 milj. euroa. EIR hallinnoi rahastoa. Teollisuussijoitus (Tesi) ja Euroopan investointipankki (EIP) tekivät sopimuksen elokuussa 2018 100 milj. euron rahoitusohjelmasta innovatiivisten pk-yritysten ja mid-cap-yritysten kasvun tukemiseen. Ohjelmalla kanavoidaan vähintään 200 milj. euroa innovatiivisten pk-yritysten ja mid-cap yritysten kasvuun. Tesi hallinnoi ohjelmaa. Euroopan strategisten investointien rahaston (ESIR) rahoitusta on kanavoitu Suomeen yhteensä 2 miljardia euroa noin 30 hankkeeseen (tilanne 7/2018). Kaiken kaikkiaan ESIR-rahoituksen avulla käynnistettävien lisäinvestointien määräksi arvioidaan 7,6 mrd euroa.

ELY-keskusten myöntämä yritysrahoitus ja kehittämispalvelut

ELY-keskukset tukevat pk-yritysten kansainvälistymistä lain (9/2014) mukaisella yrityksen kehittämisavustuksella sekä yritysten kehittämispalveluilla.

Yrityksen kehittämisavustuksella voidaan tukea pk-yritysten, erityisesti pienten yritysten, kokonaisvaltaista kehittymistä. Avustuksia myönnetään pk-yritysten kasvua, kansainvälistymistä ja uudistumista edistäviin

[3] ETLA Muistio 72 2018, https://www.etla.fi/julkaisut/impacts-of-the-largest-export-guaranteed-operations-in-finland/

hankkeisiin, joihin sisältyy mm. tuotteiden, palvelujen, tuotantomenetelmien ja tuotannon sekä liiketoiminta- ja markkinointi-osaamisen sekä kansainvälistymisvalmiuksien kehittämistä. Pk-yritysten kansainvälistymisvalmiuksien- ja taitojen kehittämiseksi tuetaan mm. kansainvälisen liiketoiminnan, markkinoinnin sekä markkinointikonseptin ja -strategian kehittämistä sekä uuden tai olemassa olevan tuotteen tuomiseen uusille markkinoille liittyviä kehittämistoimenpiteitä. Lisäksi tuetaan mm. yrityskohtaisia messuosallistumisia, markkinatutkimuksia ja markkinatutkimusmatkoja. Vuonna 2017 ELY-keskukset myönsivät rahoitusta pk-yritysten kansainvälistymisvalmiuksia parantaviin kehittämishankkeisiin yhteensä 14,2 milj. euroa ELY-keskusten vuonna 2017 myöntämästä yritysrahoituksesta (88, 8 milj. euroa), sisältäen myös muut kuin kansainvälistymistoimenpiteitä sisältävät hankkeet.

Yritysten kehittämispalveluilla eli analyysi-, konsultointi- ja koulutuspalveluilla aktivoidaan yrityksiä toimintansa kehittämiseen kasvun ja kansainvälistymisen mahdollistamiseksi. Vuonna 2017 kehittämispalveluja myönnettiin 2 305 pk-yritykselle yhteensä 9,4 milj. euroa. Yritysten kehittämispalveluihin on vuonna 2018 käytettävissä **8,1 milj**. euroa. Yrityksen kehittämisavustuksiin on käytettävissä EU:n rakennerahasto-ohjelman (2014-2020) vuoden 2018 rahoitusta noin 95 milj. euroa, josta pääosa eli lähes 80 % kohdentuu Itä- ja Pohjois-Suomeen. Kehittämisavustuksiin on ollut vuoteen 2016 saakka käytettävissä myös kansallista rahoitusta momentilla 32.50.42 (32.30.45), jota on suunnattu lähinnä Etelä- ja Länsi-Suomen alueen pk-yritysten kansainvälistymisvalmiuksia parantaviin hankkeisiin. Vuoden 2018 talousarviossa momentilla 32.50.42 ei enää ole käytettävissä myöntämisvaltuutta uusien avustuspäätösten tekemiseen, mikä heikentää pk-yritysten kansainvälistymisvalmiuksien- ja taitojen kehittämistä erityisesti Etelä- ja Länsi-Suomen alueilla, joilla on merkittävästi kansainvälistä liiketoimintaa hakevia yrityksiä.

Maakuntauudistuksen toteutuessa maakuntien ns. yleiskatteelliseen rahoitukseen ja oman harkintansa mukaan kohdennettavaksi siirtyy nykyisiin ELY-keskuksen kehittämispalveluihin (10 milj. euroa v. 2018) ja kuljetustukeen (5 milj. euroa v. 2018) varatut rahat. ELY-keskusten myöntämistä yritysten kehittämisavustuksista ja yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksista valtaosa on EAKR-rahoitusta ja kohdentuu vahvasti kasvua kansainvälistymällä hakevien yritysten kilpailukyvyn edistämiseen. Yritysten kehittämiseen suunnatun EU-rahoituksen kohdentaminen tapahtuu jatkossakin (ohjelmakausi 2021-2027) tulevan ohjelmakauden linjausten mukaisesti eikä siirry osaksi maakuntien ns. yleiskatteellista rahoitusta.

Yritysten kansainvälistymispalveluiden kehittämistarpeita

- Valtion pitkäjänteinen sitoutuminen viennin ja kansainvälistymisen edistämiseen: Team Finland –toiminnan jatkuvuus ja riittävä resursointi.
- PK-yritysten kansainvälistymistä edistävien ohjelmapalvelujen rahoituksen jatkuvuus seuraavalla hallituskaudella. Ulkomaanverkoston resurssien kasvattaminen erityisesti kaukomarkkinoilla ja nopeasti kasvissa kehittyvissä talouksissa → 2019 Business Finlandin kansainvälistymispalveluiden resurssit on turvattu, mutta toiminnan jatkuvuus nykyisessä laajuudessa ja lisäresurssit edellyttävät lisärahoitusta seuraavalla hallituskaudella.
- Kansallisten kansainvälistymispalveluiden tehokkaampi fokusointi kansainvälistymisellä kasvua tavoitteleville vientiyrityksille sekä julkisten ja yksityisten kansainvälistymispalveluiden synergioiden lisääminen (mm. pk-yritysten kansainvälisen myynti- ja markkinointivalmiuksien kehittäminen) → Toiminnan vaikuttavuutta parannetaan Business Finlandin asiakkuudenhoitomallin kautta (mm.: asiakasvastaavat fokusasiakkaille, kansainvälisen verkoston hyödyntäminen) sekä Team Finland -yhteistyön tiivistämisen kautta.
- Palveluiden saatavuuden laajentaminen digitaalisten palvelujen avulla entistä laajemman yritysjoukon ulottuville, mikä vastaa hallituksen tavoitteeseen pk-yritysten viennin tuplaamisesta. Lisäksi kansainvälistymistä tukevien rahoituspalvelujen kokonaisuutta kehitetään edelleen.

- Kansainvälistymispalveluiden ja rahoitusmahdollisuuksien tunnettavuuden lisääminen ja käyttöasteen kasvattaminen pk-yrityksissä (palvelutarjonnan selkeyttäminen, aktivointikampanjat, maakuntakiertueet). → Jatkuvaa työtä, käynnissä esim. Finnveran vientikaupan rahoituskiertue.
- Yhteisten asiakkuudenhallinnan välineiden ja toimintatapojen (esim. CRM) laajamittainen käyttöönotto Team Finland -verkostossa parantaa verkoston palvelukykyä.
- Maakunnallisten yritys- ja työvoimapalvelujen nivominen yhdeksi kasvupalvelukokonaisuudeksi. Valtakunnallisten palvelujen asiakaslähtöinen yhteensovittaminen maakunnallisten palvelujen sekä kuntien elinvoimapalvelujen kanssa on tärkeätä. Maakuntauudistuksen haasteena voi olla maakunnittaisen yleiskatteellisen rahoituksen riittävyys ja sen kohdentaminen kussakin maakunnassa (mm. yritysten tasapuolinen kohtelu).
- Ammattitaitoisen työvoiman heikko saatavuus on keskeisimpiä kasvun pullonkauloja erityisesti voimakkaasti kasvuhakuisissa yrityksissä, pulaa on myös kansainvälisistä osaajista → työ- ja elinkeinopolitiikan synergioiden lisääminen. Valtioneuvoston yhteisen Talent Boost -ohjelman tavoitteena on houkutella kansainvälisiä osaajia Suomeen.
- Uuden, maailmalla tuotetun tiedon ja osaamisen käyttöönoton lisääminen yrityksissä -> Business Finland -uudistuksen myötä on otettu käyttöön uusia palveluita, jotka lähentävät osaamisen tarjoajia ja hyödyntäjiä sekä lisäävät tutkimustiedon ja osaamisen kaupallista hyödyntämistä sekä yhteistyötä kansainvälisten osaamis- ja liiketoimintaverkostojen kanssa.